

Týden již - déle týdně - děšť drápal se po zemi tenkými dlouhými nožičkami, stále na témž místě, stále na témž místě. Krajina se dusila němou, bezmocnou vzpourou proti němu. A oni šli. Chudí, nuzní, smutní - tací byli - šli a hýčkali v hrudích svých horoucí přání, aby jim, smutným, nuzným a chudým dal Bůh příležitost ke skutku milosrdenství. A že byli takto slechetní, proto jen žili ještě.

- Pěkně vyhlížíte; domakáte se v sobě i jen pomyslení na skutek? Ni v přírodě, ni v lidech. Země jako by se byla rozklížila. - Jen tamté je dobře, zdá se. Jen ji mokrá pavučinná vlákna neomotala údů, jen ji neznehynila. Jest jí všude plno, čiperky - a libuje si. To se pozná: jest jiného druhu než člověk - a není z řádu přírody, mrška. Je nadřizena.

- A přece má lidskou podobu, věřil-li byste?!

- Říkají to. A věru, nedovedu si jí představit jinak. A je to veselé: tak se podobati nám a tak býti opakem našim!

- Chichi - zasmál se - řekněte, řekni: Zdalipak jste ji už viděl?

- V které podobě?

- V které podobě! Inu - v její...

- Mění ji: podle toho, čím se právě zaměstnává. Vite-li: jak onehdy udeřil ekrazitový granát doprostřed tábořící

páté čtyř - nu, pamatujete se? -, tehdy se podobala velikému žlutému krabu. Ano, zcela dobře jsem jej viděl, jak pojednou ušedl uprostřed čtyř a chapadly podával své hubě kamaráda za kamarádem, kamaráda za kamarádem. Kolikpak jich tehdy bylo - he?

- Pěťadvacet, přáteli.

- Ano, pětadvacet. Nu, tomu lze už říci „hromadná smrt“. Ale viděl jsem ji také už při práci s jednotlivcem.

- Viděl?!

- Ano - jakpak je tomu dávno? Týden, nic víc. Stál jsem na polní stráži. Noc byla měsíčná. Na sto kroků viděls jako ve dne. A na sto kroků stála druhá stráž. Rybák - znalš jej. Hledím a vidím: pěkná, pěkná dívka; přisedla k němu. Sedí a rozkládá, zamilovaně k němu patří, po lýtkách mu potřepává. Ale hlásku neslyšeti. Volám naň tak tiše, jak jen umím, a přece aby slyšel: „Utec, utec - je vedle tebe!“ - I obrátí ke mně hlavu a v jeho očích vidím, jako by se ptal: „Co vidíš, co pravíš?“ - ale jeho oči, pozoruji, ty už nenáleží k nám, kdež! Než přece jen stačím vykřiknouti ještě: „Utec - je vedle tebe!“ - A tu Rybák se kácí. Kácí. A je sám, docela sám - tam v rozmáryně. Nikoho vedle něho, živě duše ne. Ale ty jeho oči, obrácené ke mně, které zároveň dí „co pravíš?“ i „k vám už nenáležím“ ... Ty jeho oči! Nelze jich zapomenouti. Nikdy!

- Nu, a proč? Tolik smrtí jsme viděli!

- Právě proto, přáteli, právě proto... Ale já jsem viděl, jak se okázale ohlášila - čiperka.

Horoucí přání v jejich nitru, aby Bůh dal příležitost ke skutku milosrdenství. Ale nikdo tohoto tajemství nesvědčí druhu, leč by slunko vysvitlo a vrátilo jim s vědomím, že jsou syny země, také část pozemských nepravostí, jichž bývali schopní. Teď však jsou chudí, nuzní a smutní - tak neskonale ubozí a opuštění, co crejí děšť... a jejich řeči jsou na poslech, jako vlákna žabích

jiker jsou na pohled - a pustě zvlněné jako špinavá deš-
ťová kaluž, zčepřtená větrem. Čtyřicet tisíc jich tu kráčí
v dešti, jenž kupodivu ještě je deštěm, ač mrzne už, podle
a pitomé - a ubohý rozhovor, jak jste jej právě čtli, roz-
hovor kletý a nechutný, toť pouze jeden z dvaceti tisíc
nechutných a kletých rozhovorů, jimiž hovořilo by toto
bratrstvo lidí, tak uslechtilých ve své opuštěnosti; ale ho-
voří jen dva. Zástup, ostatní - ti jen mlčky jdou. Dva lidé
hovoří za třicet devět tisíc devět set devadesát osm lidí.
Ano, hovoří za ně.

Naproti tomuto tichu - neboť hovořili dva mezi čty-
řiceti tisíci, vydá to za hrůzně ticho -, naproti němu zpě-
du vyskočil mnohohrdelný výkřik ženské hrůzy, tak šileně
se vzepřel, že vzbudil vítr, jímž dešť se vyšinul z kolmého
směru a zaharašil šikmým prudkým pádem - a výkřik
pravil svou barvou i svým tónem, že již dlouho, dlouho
zní. Ne výkřik, křik to byl. A zástup lidí, srovnaných ve
čtyřstupy, se zakymácel, protože jeho čelo náhle stanulo,
a potom se zastavila a znehybněla postupně částice po
částici, až vzad, jako by se pozabíjely, článek za článkem,
jednotlivé články dešťovky. A nikdo se netázal, proč sta-
nuli, neboť dávno již odvykli ptáti se. Stáli nemyslice,
nezvědaví. Ani ti, kdož sice slyšeli hluk zpědu, ale neví-
děli - neptali se.

Napříč cesty, tam právě, kde se křížila s jinou, velmi
sráznou a špatně sjízdnou, stál vůz. Stál, žel, ač sebou
trhal a škubal, jak babice jakás krátkým bičíkem tloukla
do tří ubohých mokřých herek, které zabíraly s lidskou
zoufalostí, majíce hlavy nízko svěšené. Ženštiny v sukních
obludně vykasáných vzpíraly vůz zády, vystřídávány co
chvilí jinými ze zástupu shromážděného kolem vozu. Vůz
se nehybal. Již kolik hodin patrně se nehybal, ale tohoto
prostého, nezměnitelného faktu nezvaly ženštiny na vě-

domí, jak se náleží, totiž v němě hrůze - a bylo proč se
zhroziti -, nýbrž svažily se s ním v tvrdošíjném, úpěnlí-
vém, zoufalém a bezbožném vyti, které se vzdouvalo jako
mošské vlny. Zdálo se, že všechno neštěstí, kterého bylo lze
dobyti z této sedmkrát nešťastné země, shromáždilo se
okolo bědné kolesky, o níž se pokoušeli konici nad po-
mysl ubozi. A na toto neštěstí, zosobněné ženami, od-
něvek po stařeny, řvoucími k nebi o smilování, v něž ne-
věřily, co jejich zraky byly suché a zcela již nevidoucí, na
toto neštěstí se dívaly z vozíku děti, napěchované tam
jako lidský odpadek, pouhopouhá třišť, nevydávající
hlásku, ale s očima, z nichž němě a již bezradně a již jak-
si zbytečně mluvílo zděšení, beznaděje, tetelivá hrůza
a vzteklý, zkamenělý křik. A tak němým očima odpovídaly
oči řvoucí a ženám, které vzlykaly, hýkaly, bouřily a sku-
rally, ozvěnou bylo neodvolatelně ticho Smrti, která v po-
hodlí sidlila na voze. A byly tam děti, uprošující očima
krutě lhostejnou clonu deště, a děti, obzírající kraj, který
znaly za dob slunečných; a byly tam děti divně zachumla-
né i polonahé, hošiči, v jejichž zraku skomírala poslední
jišřička chlapecké podnikavosti, a divenky, loučiči se sva-
tým pohledem. A byly tam děti mrtvé... A vše a vše: tolik
radosti a nadějí včera, a dnes beztvářá hmota, již leptal
dešť. A cosi neodvolatelně pevného bylo vepsáno nad
touto skupinou, cosi tichého a v sobě ustanoveného, že
přes povyk a hluk bylo lze slyšeti mávání těžkých, klidných
perutí. Tehdy vojín, který před chvílí hovořil o smrti, již
viděl jako kraba či něžnou dívku, a který kráčel blízko za
velitelem, takže viděl, co se děje, - tehdy vojín ten zvolal
rudý hněvem:

- Nuže, smějte se jim, nebo jim aspoň pomozte! Ale
necivte a nesmýkejte jimi svými žalostnými pohledy. Jinak
je usmýkáte na smrt!

Ale nikdo se nepohnul, tak bylo, jako by týdenní dešť

vyloužil z nich všechny schopnosti odvahy, ať zlé, ať dobré. I stalo se, že jedna z žen, jež vzpíraly vůz, odskočila, vzpřímila se a hlasem, který odněkud nabral tolik záře, že déšť ustal, zvolala:

- Svol, aby zemřely děti, ó Pane!

A protože tak náhle, nevysvětlitelně náhle ustalo přešiti, měly to všechny za znamení božího souhlasu, i odskočily, utvořivše kruh, a zvolaly jedním hlasem:

- On svolil, on svolil!

A tu vůz s dětmi jal se pohybovat nazpět po svahu, nejdříve pomalu, to jak koniči ze všech sil se snažili zadržeti ho - ale pak rychle i střemhlav, smýkáje potahem po zemi. A na voze se zvedl jásavý pokřik dětský a dětské ruce se třepotaly vzduchem na pozdrav; a stařeny a matky a nevěsty a dívky sledovaly jej úprkem kamsi dolů, kamsi dolů, zatímco slunce náhle vyskočilo, prudce a černě zářící...

A zástup čtyřiceti tisíc - nebo aspoň ti z něho, kdož mohli viděti - němě stál a nedovedl sobě vysvětliti této běsné pouti v Nic, odtud, z této příkré cesty v zemi sedmkrát nešťastné, kde déšť leptal a marnost hrzala opuštěné ženy a dívky.

Ale vůdce ozbrojeného zástupu pochopil toto odhodlání, dáti se z šedivé dvojsmyslné marnosti cestou k černému nedvojsmyslnému zániku, a usoudil ze znamení na nebi (jeťto slunce náhle vysvitlo), že Bůh je schvaluje. A prosil v duchu, aby stádece jemu svěšené nikdy nebylo postaveno před volbu, která podlamuje vůli, nýbrž aby bylo se mu bítí, byť těžce a svízelně, ale před lidstvem, v němž není udolána vůle měřiti své síly, ale před lidstvem, jež by přihlíželo k boji jeho houfce buď v lásce, buď v nenávisti. Jen marně nikoli, nikoli lhosejně...

Tak zmizel vůz s dětmi i s fantastickým průvodem žen, jako by se byla nad ním slehla země. A z údolí ani hlásek nesvědčil, že někdo z usmýkaných přežil v křeči mezi joucncem a nebytím. A déšť se spustil znova; jako týden již - déle týdne - drápal se teninkými, dlouhými nožkami neměnně na téměř místě. A oni šli. A oni šli. A touhu po skutku milosrdenství, jež by vykonali, vlekli za sebou jako cár.

- Veselá, veselá cesta! Tamta však je čiperná a čilá a vždy pohotova. Jak měni, jak měni svůj ústroj! V kolíkerých proměnách jsem ji už viděl, brachu! Ne vždy má podobu lidskou, ne vždy má podobu zvířecí.

- Jako tahle zde, které jsme právě byli svědky. Kdy smrt jest jako voda pádící strží, *malström*, v němž jest však slastno se nebrániti vlnám, nýbrž řítiti se s nimi a v nich v tupé radosti z nemožnosti návratu.

Barva olova byla nad zástupem a tíže jeho na něm...